

Holocaust: de Lleida a Mauthausen

written by Xavier Garcia Pujades | 6 de febrer de 2022

A finals de gener –coincidint com cada any amb el Dia Internacional per les Víctimes de l'Holocaust– m'arriben dos llibres de Pagès Editors, de Lleida. L'un molt directament relacionat amb el tema: *Heretar Mauthausen*, memòries de Joan Tarragó, recopilades i comentades pel seu fill Llibert; i l'altre, que hi té molta relació, *El passat fosc del turó*, de Gerard Pamplona, que estudia el camp de concentració franquista del Castell de Lleida (1938-1940) a la mateixa època, per tant, que començava a Alemanya, Àustria i Polònia el procés nazi d'extermini.

En el primer, Joan Tarragó (1914-1979), home justament de les terres de Lleida, de les Garrigues, on va néixer al Vilosell, vinculat al PSUC, va fer la guerra espanyola (Belchite, Pirineu, etc.) i, des de França i Suïssa, amb altres republicans espanyols, va ser deportat, el gener de 1941, al camp austríac de Mauthausen, on van entrar 7.200 espanyols, cinc mil tres-cents dels quals van morir fins a l'alliberament per les tropes aliades, el 5 de maig de 1945.

És el testimoni –punyent com tots els que s'han escrit d'aquell experiment terrible i inhumà de mortaldat massiva i científica– d'un xicot de poble amb els ideals d'aquell moment: republicans, catalanistes i revolucionaris, que foren, també, els de la seva esposa, Rosa Esteve –del poble veí de Vilaverd (Conca de Barberà)–, que l'agost de 1946 travessà el Pirineu a la recerca del seu marit. Tot se n'anà al carall per les moltes causes que ja sabem.

El que convé destacar és l'esperit, en la consigna de l'època, de "victòria final" –i, en aquell moment, de supervivència purament física– que el petit grup humà del qual formava part

Joan Tarragó va demostrar durant els quatre anys llargs a què va estar sotmès pels jerarques de les SS. Hi ha exemples estremidors, que convé tornar a recordar i, per tant, rellegir, perquè informen de molts dels fets que continuen succeint avui.

Si tenim en compte, com diu el mateix protagonista, que durant vint-i-set anys va tenir insomni permanent, es comprendrà que trigués ben bé trenta anys, fins a mitjans dels anys 70, a posar per escrit els seus records, que va deixar inacabats en morir quatre anys més tard, el 1979, fatigat en el cos i l'esperit per tot el viscut.

Aquí entra en escena el seu fill, Llibert Tarragó (nascut a França, el 1947, a Brive-la-Gaillarde, a la regió del Llemosí), fill de l'exili i de la deportació paterna, i que, havent descobert els escassos però valuosos fulls de la memòria del seu pare, s'implica en la seva difusió, acceptant que ha d'"heretar Mauthausen", fet que comprèn, dramàticament, al lloc del fet, en el primer i únic viatge que feu l'any 2000, quan, després de molts anys de temors i dubtes, plenament dedicat al periodisme a França i a l'edició de llibres de combat i de memòria, recopila el material patern i la seva experiència filial, que és la que es pot llegir –amb pròleg del meu paisà i col·lega vilanoví, Francesc-Marc Àlvaro– en aquest document d'alta vibració humana.

Per la seva banda, *El passat fosc del turó* també calia que fos escrit i documentat. El seu autor, Gerard Pamplona Molina (Lleida, 1996), graduat en història per la universitat lleidatana, arplegant materials diversos i sota la tutoria de la doctora Antonieta Jarne, d'aquesta mateixa universitat, ha recopilat i interpretat un bon feix de documents per a una història, com la de l'existència del camp de concentració al conjunt de la Seu Vella de Lleida, entre 1938 i 1940, que era poc i mal coneguda, i que ha complementat amb alguns testimonis supervivents de l'època.

Llibre molt recomanable, també, perquè traça –sobretot des de la guerra de Successió (1707-1714) fins a la Guerra Civil (1936-1939)– el fil que uneix aquest gran símbol arquitectònic de Lleida, glòria del gòtic europeu, amb la història de Catalunya, travessada durant aquells segles per guerres, conquestes i motins que convertiren el Turó de la Seu Vella, de símbol religiós (andalusí i cristià) a fortalesa militar en temps de Felip V.

Amb la conquesta franquista de Lleida, l'abril de 1938, l'operació es tornà a repetir i així les àmplies estances de la Seu Vella (claustre, església, etc.) i contorns fortificats van esdevenir, sobretot a partir de gener-febrer del 39, amb el final de la guerra, una immensa presó per a milers de soldats republicans i membres de partits i sindicats (entre tres mil i set mil es va calcular en diversos períodes), els quals van passar tantes o més penalitats que en les batalles més ferotges del conflicte.

Aquest llibre m'ha portat al record del meu pare –Xavier Garcia i Soler (Vilanova i la Geltrú, 1919-1998), periodista, escriptor i activista social i cristià– que en el seu llibre *La meva guerra* (Ed. Pòrtic, 1974, reeditat el 2013 a Garsineu edicions, de Tremp) va reflectir, després d'haver passat pel camp francès de Vernet d'Ariège, el seu pas per la Seu Vella, entre el març i el setembre de 1939, experimentant, com tots els altres reclosos, les humiliacions i privacions elementals que en el volum de Gerard Pamplona tan cruament s'expliquen.